Tečaj XIV. **NOVICE** List 89.

gospodarske, obertnijske in národske.

Izhajajo vsako **sredo** in **saboto**. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

V Ljubljani v sredo 5. novembra 1856.

Očitna preskušnja

učencov krajnskih kmetijskih šol bo juter v četertek, 6. dan t. m., dopoldne od devetih do poldne, popoldan pa od treh do šestih v učilnici c. k. kmetijske družbe na Poljanah v Ljubljani.

Gosp. udje kmetijske družbe, pa tudi vsak drug, komur je mar slišati, kaj se po novi osnovi kmetijskih učilnic učenci teh šol učé in naučé, so povabljeni naj pridejo poslušat.

Odbor c. k. kmetijske družbe v Ljubljani 1. listopada 1856.

Gospodarski pomenki.

(Dalje.)

Na pervo vprašanje: kaj zapopadajo v sebi? odgovorimo ob kratkem rekoč: Prebavljivi del vsakoršne živinske kerme ali piče obsega sploh zraven obilo vodenega 1. gnjilčne, 2. negnjilčne in 3. solne stvarí. Na drobno pa ne bomo tukaj naštevali teh stvarí, ker ni treba.

Na drugo vprašanje: kako se spremené v živinskem životu? rečemo sledeče: Mnogoverstno se preminja povžita kerma ali klaja v živinskem životu; sploh pa vendar moremo reči, da nazadnje pridemo tudi tù, kakor gori, na trojni razloček; napravljajo se namreč v živinskem životu: 1. zveze brez gnjilca, h kterim se šteje voda in ogelnokislina, in v tem, ko se omenjene stvarí krojijo in zvezujejo, se dela posebno gorkota po životu in pa vlaga; skozi sopenje, kožno hlapenje in še po drugih potih pa jih meče život iz sebe. Dalje se k brezgnjilčnim zvezam šteje mast (loj in maslo) in pa sladkor (mlečni sladkor). — Drugo, kar se iz povžite klaje napravlja, so gnjilčne stvarí, tù sem se šteje pred vsem krí, iz ktere se dela mesó, koža itd., potem pa se šteje tù sem tudi sirec (Käsestoff) in pa mnogi deli, iz kterih so dlaka (volna, šetine). — Tretje, kar se napravlja iz povžite klaje, so solne stvarí, ktere se deloma že nahajajo v imenovanih gnjilčnih stvaréh (v kervi, siru in scavnici), deloma pa tudi ž njimi pripomorejo k napravi kostí. Velik del izmed njih pa se pomeče tudi po blatu iz života.

Če to, kar smo povedali, le memogredé enmalo prevdarimo, bomo spoznali, da zunaj ogeljnokisline in vode (vlage), ktere obé iz života bežite v podobi puhov in gazov, se vsi ostali obstojni deli kerme najdejo v naštetih životnih izdelkih (v kervi, mesu, kostéh itd.) in sicer v polni meri, le v drugačnih podobah.

Na tretje vprašanje: kakošni razločki so v teh premembah pri kravi, kakošni pri prešiču? pa odgovorimo: prebavljivi deli povžite kerme se enako preminjajo sicer v životu krave in prešiča, al razločki v tem, kar se iz povžite kerme v životu izdela, so veliki.

Treba je, da v svoj lastni dobiček gospodar na te razločke pazi.

Krava, glejte! ne dajè od sebe le blata in scavnice, temuč tudi mnogo mleka; prešič razun blata in scavnice ničesa ne zgubiva; vendar pa moramo mast za tretji prebavni izdelek vzeti, ne le zato, ker se ga veliko kakor masla pri kravi napraviti zamore, ampak tudi zato, ker pitanje prešičev ima ravno poglavitni namen, da se veliko mastí v pitancu izdela.

Svinska mast (slanina, špeh) pa je stvar brez gnjilca. Tedaj si moramo misliti, da v mast, čeravno se nareja s pripomočjo gnjiličnih stvarí povžite piče, vendar nič gnjilčnih stvarí ne pride. Kaj pa mar to učí? Kaj nek drugega kakor to, da večidel vsi gnjilčni deli, ki jih prešič v piči povžije, grejo v blato in scavnico svinsko; le malo teh gnjilčnih delov gré v krí, mesó in druge dele.

Svinska mast tudi nima rudninskih solí v sebi; čeravno se tudi brez njih mast napravljati ne more, jih vendar v dodelani masti nič ne ostane, tedaj grejo, kakor gnjilčne stvarí povžite piče, tudi solne v blato in scavnico svinsko.

Ker tedaj mast svinska zunaj ogelca, vodenca in kislica nič drugega v sebi nima, tedaj ne gnjilca, ne fosfora, ne žvepla in nikakoršne druge rudninske solí, je pač očitno kot beli dan, da svinski gnoj zapopada vse te ravno imenovane stvarí in sicer v tolikšni meri, v kolikoršni jih je iz povžite piče v-se dobil, le toliko manj, kar jih je šlo v krí in po kervi dalje.

Glejte! vsa druga pa je pri goveji živini.

Kravje mleko ni brez gnjilca, pa tudi ne brez solí kakor je svinska mast; zraven obilih brezgnjilnih stvarí (masla in sladkora) ima tudi sira v sebi, v kterem ni le gnjilca in žvepla, temuč tudi solí. Vsega tega pa ni v svinski masti.

Po tem takem se tedaj mleko kot tretji kravji prebavni izdelek nikakor ne more primerjati s tretjim svinskim prebavnim izdelkom, to je, z mastjo, — in očitno je tedaj, da kravjek mora gnjilca, fosfora, žvepla in solí ravno toliko manj v sebi imeti, kolikor je teh stvarí se podelalo v mleko, ali z drugimi besedami rečeno: svinski gnoj ima vès gnjilec, vse žveplo, vès fosfor in vse solí povžite piče v sebi, kravjek pa le malo, zato ker so se podelali za mleko.

Um in kemija tedaj dokazujeta, kteri gnoj je več vreden: kravji ali svinski? Očitno je, da svinski. Če pa gospodar od dobrega gnoja to terja, da ima kar naj več more omenjenih stvarí v sebi, se bo pač tudi kmetovavec zediniti mogel z kemijo. (Dalje sledí.)

Konoplja zoper gosence na zelji ali kapusu.

Koliko škodo napravijo gosence marsiktero leto zelju (kapusu), je znano vsakemu gospodarju in vsaki gospodinji. In spet letos je bilo tega požrešnega merčesa v nekterih krajih na kupe. Oberali so jih, pa pridno dan na dan je bilo treba jih oberati in pokončevati; če ne, ni tudi oberanje nič zdalo.

In vendar imamo dosti gotov pomoček, večkrat poterjen in tudi v „Novicah“ že priporočan — pa Bogu bodí milo! da so dobri sveti tolikrat glas vpijočega v pušavi. Danes se bere kaka reč, juter je že pozabljena. Potrebno se nam tedaj zdí, še enkrat in sedaj, ko so požrešne

gosence gospodarjem in gospodinjam v spomin od konoplje govoriti po besedah „Frau. Bl.“ Morebiti si bojo pridni gospodarji in gospodinje zapomnili to za drugo leto.

Konoplja je pomoček — pravi ta časnik — kteri storí, da ni treba gosenc na zelji oberati. Poskušalo se je marsikaj že, trosilo in škropilo po zelenjadi, pa vse vkup nič ne pomaga. Ali ni tedaj naj pametneje, da se gospodarji poslužijo takega pomočka, kteri metulje od zelnikov odganja, da ne zasirjejo jajc, iz kterih se zležejo požrešne gosence. Tak pripomoček je konoplja. Omotični konopni duh odganja metulje, da ne letajo okoli, kjer konoplja raste. Z malo rečjo je tedaj pomagano. Nič drugega ni treba storiti, kakor med gredami, kjer je zelje, vsejati nekoliko konopelj, ktere na tem mestu kaj rade rastejo. Da pa konoplja prepozno ne doraste, ampak da je že takrat, kadar zeljni metulji okoli ferčijo, tako dorašena, da puhtí iz sebe metuljem zoperni duh, se mora sejati dosti zgodaj, tedaj, kakor je kraj in letina, ali berž iz začetka mesca rožnika (junija) ali sred tega mesca ali proti koncu. Ako vtakne gospodar na kakih 10 čevljev saksebi konopljenega semena po zelnikovih gredah, si zamore svest biti, da ne bo metuljev blizo in potem pa tudi gosenc ne bo.

Starinske reči.

2. Stari Mitratov tempelj poleg Černomlja.

Od metliške strani dolgo časa ni bilo znanih nobenih rimskih starin; „Novice“ so po gosp. Kobetu (l. 1854 str. 279) perve pot razglasile star napis iz stene skalnate jame pri Rožancu, eno uro nad Černomljem; več še je našel gosp. Dežman ob svojem lanskem potovanji po tisti strani, ker je dobil dva kamna z nedoločenimi napisi na vertu barona Gusiča v Gradcu pri Podzemlji (na enem je blezo cesar Maksimin pisan), zvedil od rimske ceste pri Kuničah unstran Kolpe od Adlešice čez, tudi rimskih dnarjev v Perudini poleg Vinice, in ogledal tudi jamo pri Rožancu. Ta jama se mi je zdela vendar toliko tehtna za našo zgodovino, da sem prosil gosp. Volčiča v Semiču, naj to jamo, napis in podobo prav dobro ogleda, ker doslej ni bila ne podoba ne pisava prav določena. Po njegovem popisu tedaj gotovo smém reči, da tista jama je bila svetiše nekdanjega perzijansko-indiškega božanstva Mitrata, ktero so pozneji čas tudi Rimljani častili, je bilo pa podobno slovanskemu Belinu ali Svetovitu kot božanstvu svetlega solnca *). Napis:

D. I. M.
P. P. F. AELII NEPOS ET
PROCVLVS ET FIRMINVS
PRO SALVTE SVA SVORVMQVE

se ne more drugač brati kakor: „Deo invicto Mithrae, Publius Publii filius, Aelii nepos et Proculus et Firminus pro salute sua suorumque“; to je: „Bogu nezmaganemu Mitratu. Publi, Publijev sin Elijev vnuk, in Prokul in Firmin (so ta spominek napravili) za svoj in svojih blagor“. Pod napisom pa je podobšina, ktera kaže zaznamke Mitratove; na sredi je namreč mladeneč v kratki suknji s plavajočim plajšem in špičasto frigiško kapo, ki nad zmaganim bikom klečeč tej živini nož zadira od desne strani v persi; bika ali junca napada spredej pès, od strane kača in v ledji škorpijon; na straněh pa ste dvé podobi stoječi v kratki suknji s frigiško kapo, ena roke steguje proti juncu, ena derží količek ali pred baklo v roki. Vse to je nekoliko od tal v zahodni strani jame v živo skalo vsekano. Jama sama je 18 sežnjev dolga, do 7 sežnjev široka globina, ki ima odpertino proti jugu, verhi tudi ni zaperta temuč je le z gostim kostanjevjem pokrita; leží pa nekaj stopinj pod staro cerkvico sv. Jurja v gojzdiču. Na Krajnskem se tako velik spominek zunaj na deželi še nikjer ni našel.

Hicinger.

*) Glej gosp. Terstenjakov spis v „Novicah“ 1853 str. 103.

Kratkočasno berílo.

Strah je v sredi votel, na krajih ga pa nič ni, ali pa je — pès.

Jesensko solnce je okoli poldné jako pripekalo, ko sem po opravilih čez ne ravno nizko goro v K* k nekemu gospodu šel. Vroči pót sem si mogel večkrat s čěla brisati. Verh gore pridši smodko zapalim, ter se vsedem na zeleno tratico in okolico pregledujem. Blizo strelaj proč je pokopališče, kjer mati zemlja že čez dvé sto let kar je njenega v svoje naročje jemlje. Prijetna velika dolína se podgoro razprostira. V nje oserčji leží Rovanski grad, obdan z gostim prijaznim gajem. Proti jugu mejí dolíno, v kteri marsikaka kapljica dobrega vina doraste, silni Gaberk, kjer borja tako grozovito večkrat brije, da si nihče ni svest, da ga sabo ne znese. Ta hrib je naj višji celega Krasa, kjer ni drevesica, v čigar senco bi trudni popotnik ob veliki vročini se okrepčati hitel, ni studenca, da bi si žejo ogasil. Vidim nar višjo notranjsko goro „Snežnik“, ki s svojim belim verhom v čisti zrak kipí, sicer pa je z gostim drevjem obraščen. Dalje proti večeru menim zagledati kak oblak, ko visokega Triglava vidim.

Ko smodko pokadim in radosten vse ogledam, grém svojo pot naprej. Berzo stopam in kmali sem v K*. Prav dobre volje smo bili, dokler me ni krasna večernica, nad prej imenovanim pokopališčem se lesketajoča, vernitve opomnila. Zopet eno zasmodim in potem vesel proti domu maham. Kmali sem pri pokopališču; svest stari navadi grém tudi zdaj na gomilo rance stare matere in starega očeta Oče naš in češeno Marijo molit.

Černi oblaki se jamejo sem od teržaške strani valiti, kterim od Snežnika sem drugi naproti hité. Zvezdice so se poskrile, od deleč se gromenje čuje, zmiraj je bližej in bližej — že nad mano bobní. Zmolim in grém. Pozabivši vrata za sabo zapreti, jih odperte pustim. Z božje njive gredé, ravno mislim, kako nebeško srečen sem takrat bil, ko so me rajnka mati še na kolenih tantali, in začnem „Veselja dom“ peti — kar čujem za sabo šum. Ozrem se, — dete šencej! bela, okoli tri čevlje visoka pošast v sredi med vratmi stojí ter me z blišečim očesom gleda. Postojim nekoliko — gledam, kakošna spaka da je, in se prestopim dvakrat proti podobi, — kaj zlodja! — ne gane se. — Zdaj kričim: „Čo, greš, hu! — pa nič, kot da bi leseno bilo, le zmiraj me bistro gleda. Stopim še dvé stopinji bližej, — pa še le stojí kot štor, Odkritoserčno povém, ako bi ne bili v K* tako židane volje bili, bi bil gotovo peté skusil. Kdo bi jih pa ne o takih okoljšinah, ko sem menil, da se hoče nebo na me podreti, tako je gromelo, — pa še na pokopališču! — al sladko vince dá korajžo človeku; toraj, ne bodi lén, popadem kamen, pa ga zaženem v pošast na vso moč. In zdaj zdaj sem še le zvedil, kaj je bilo, ko je — po pasje cviliti jelo.

Kaj vém, kako se je bil ovčarski pès tje priklatil!

Pivčan.

Afrikanska sodba.

(Po Herderji.)

Aleksander Macedonski je nekdaj v daljno zlatovito deželo Afrike prišel; prebivavci so mu naproti prihiteli, ter mu košarice z zlatim sadjem ponujali. „Jeste li vi tako sadje?“ reče jim Aleksander; „jez nisem prišel vašega bogastva ogledovat temveč vaših šeg in običajev se učit“. Tedaj ga peljejo na terg, kjer je njih kralj sodil.

Ravno je meščan pred njega stopil rekoč: „Jez sem od tega moža, o kralj, vrečo plev kupil ter v njej bogat zaklad našel. Pleve so moje, al ne zlato; in ta mož ga noče nazaj vzeti. Prigovarjaj mu, o kralj, zakaj njegovo je“.

In njegov nasprotnik, tudi meščan tistega kraja, mu je odgovoril: „Ti se bojiš kaj krivičnega priderżati, in jez bi se ne bal, kaj takega od tebe vzeti? Jez sem ti vrečo

prodal z vsem vred, kar je v njej; prideržì svoje. Prigovarjaj mu, o kralj!“

Kralj popraša pervega, ima li sina? Na njegov odgovor: da,— popraša drugega, ima li hčer? In tudi ta mu odgovorí: da. „Prav tedaj“ — jima reče kralj — „vi dva sta oba poštena moža; poročita svoja otroka med seboj, in dajta jima najdeni zaklad za dar; to je moja razsodba“.

Aleksander se je zavzel, slišavši ta razsod. „Kaj sem krivično sodil?“ — vpraša kralj daljne dežele — „da si se tako zavzel?“ „Nikakor ne“ — odgovorí Aleksander — „al v naši deželi bi se drugač sodilo“. „In kako?“ — vpraša afrikanski kralj. „Oba pravdarja“ — reče Aleksander — „zgubila bi glave in zaklad bi prišel v kraljeve roke“.

Tedaj kralj roke sterne rekoč: „Pri vas li tudi solnce sije? in pustí li nebo, da še dež vašo zemljo napaja?“ Aleksander odgovorí: da. „Tedaj ti more“ — nadaljuje — „zavoljo nedolžnih žival biti, ki v vaši deželi prebivajo; zakaj čez take ljudí bi ne imelo solnce sijati, ne dež napajati njih zemlje“.

Novičar iz avstrijanskih krajev.

Iz Savinske doline na Štajarskem 31. okt. Fr. Z.— V Savinski dolini imamo letos precej boljšo letovno kakor lani, čeravno nas je suša huje stiskala memo lanskega leta in so se zavoljo nje nekteri sadeži tudi slabeje obnesli, nekteri pa toliko boljše. Sterneno žito se je letos obneslo kakor v naj boljših letovnah; ker je bila spomlad precej suha, smo se bali, da bo prehitro izzorélo in da bo žito prav medlo ostalo; res je kakih deset dní poprej dozorélo kot druge leta, pa je vendar, hvala Bogu, česar se poprej nismo nadjali, posebno lepo debelo in čversto kot jeklo, tako, da se od letošnjega žita veliko več namelje kot od lanskega. Sená se je pa letos zavoljo spomladanske suše prav malo nakosilo in tudi detelje bolj srednjo mero; otave, smo mislili, da je bo prav obilo, ker je začelo kmali deževati, ko smo senó pospravili; al kmali je vdrugič suša pritisnila, da je tudi ni bilo ravno obilo. Sploh moremo reči, da živinske klaje je manj kakor za srednjo letovno. Spomladanska setev, razun turšice in krompirja se tudi se vé da zavoljo suše ni kaj posebno obnesla; oves in ječmen posebno bolj pozne setve sta se slabo skazala, komaj sta po štiri zerna dajala; fižol, kar ga je bilo zgodnjega, je bil še koj poln, kar pa ga je bilo poznega, pa še skor semena ni povernil. Proso prav zgodnje setve, dokler še ni bila tako huda suša, je bilo posebno lepo; ker je pa pri nas sploh navada, da ga o sv. Urbanu narbolj sejemo in se nam večidel dobro obnaša, in ker je bila letos od sv. Urbana do sv. Petra narhuja suša, se pa ni moglo ozeleniti in je še le proti jeseni začelo narbolj rasti; zatega voljo ga je letos pri nas le srednje mere. Kar je predeníne, so konoplje letos še koj precej se obnesle, al lan, posebno spomladanski, je bil pa letos prav za nič. Zelje se tudi letos ne more k boljšim letovnam prištevati, nekaj zato, ker nam je suša sajenje zakasnila in mu je še potem večidel zmiraj mokrote manjkalo, nekaj pa tudi zato, ker so ga požrešne gosence silo nadleževale, da še ne vémo tako; ljudjé so vse poskušali, pa nič drugega ni bolj pomagalo, kakor vsaki dan pridno obiranje; v nekterih zelnikih so ga noter do štorov čisto požerle, posebno v takih, kjer jih niso dan na dan marljivo oberali. Krompirja je letos pri nas prav obilo, in posebno lep in zdrav je, le bolj na močirnih krajih se ga je nekoliko gnjilega narajmalo. Repe, kjer je niso gosence nadleževale, se je precej pridelalo. Korenje bo tudi zavoljo suše nekoliko drobneje ostalo, pa vendarle je boljše kot smo poleti mislili. Turšice se bo letos še precej nalušilo, ker ona le bolj sušo kot močo ljubi, vendar jo je letos enmalo preveč stiskala. Ajdina posebno na prodnih njivah je prav majhna ostala in smo mislili, da ne bo nič zernja imela, ker je v silni suši rastla in cvetela, tako, da so čbele čisto malo na nji nabrale, pa, hvala Bogu, ker je bila pa tako prijetna in topla jesen, je naredila toliko zernja, da je bila malokdaj tako polna kot letos; samo na puhličastih poljih jo je enmalo slana osmodila. Sadja, razun nekaj črešinj in nekoliko hrušk, je bilo letos tako malo, da že zdavnej ne tako, menda zato, ker je preveč v suhem cvetelo in ker tudi čisto brez slane ni bilo spomladi. Vina, bodi Bog zahvaljen, se je letos obilo in prav dobrega pridelalo, in ker je letos grojzdje posebno lepo dozorelo, ima pa vince tudi več v sebi ko druge leta, tako, da so nekterí vinogradniki precej drugi dan po nalivanji sodov že nekoliko okajeni bili. Al le v takih krajih je letos obilen in dober vinsk pridelk, kjer je kraj za vinograd že po legi pripraven, v nizkih in bolj merzlih goricah ga je pa letos še manj od lani, ker ga je nekaj pozimsk pozéb vzel in spomladi je slana mladíco nekoliko osmodila. Zatorej zdaj iz tistih merzlih in nizkih goric milo gledajo vinogradniki na bolj pripravne gorice, kjer se dobre in obilne kapljice veselijo. Letos se je popolnoma spričalo: kje je za vinograd pripraven kraj, kje pa ne; naj bi gospodarji naši te očitne skušnje ne zanemarovali, in povsod dajali zemlji, kar zemlji gré, to je, naj bi ne tišali povsod terte, kjer ni kraj za njo!

Iz Pična v Istri 30. okt. J. K.— V 83. listu je bilo naznanjeno od krasnih drevés, ki se pod imenom ladonja nahajajo v Pičnu, pa tudi drugod v primorskih deželah. Naj povém par besedic od tega drevja. Ladonja (Ladogna) je po pisavi in izgovarjanji laška beseda; po slovensko se imenuje koprivec, ker se biči (gajželniki) iz tega drevesa delajo in koprivniki imenujejo. Res hodijo Krajnci sem in kupujejo ladonjo, jo sožagajo in na stotine bičev iz enega stebla naredé, ki so šibki in voznikom jako dragi. Koprivec nek vsako drugo leto sad želodu priličen rodí, ki ga včasih otroci hrustajo, pa tudi za prešiče je dober *). — Naj še povem, da v okolici pičniški oljke rastejo, od kterih se v dobrih letinah mnogo dobrega olja pridela; le škoda, da je pretekla zima jih veliko pomorila. Če potuješ proti Plominu, ogledaš na obé straní ceste visoke in nizke oljke po vinogradih ob krajih zasajene; spomladi se v teh krajih nepopisljivo prijeten duh od cvetečih breskev, češinj, posebno pa od vinske loze razširjuje, in zraven pa slavčikov glas zjutraj in zvečer popotnika z radostjo napolnuje. Le škoda, da sedanji gospodarji svoje prednike v sadjoreji premalo nasledujejo, dasiravno se jim od več straní iskreno priporočuje. — Žarke sončice ovi mesec nas nepristano greje; jesen je tako lepa, da po besedah starega možá že 40 let ni takošna bila; poljodelci veselo orjejo pa pšenico sejejo, pastirji ovčice in purice nastojajo; kadgod se čuje tù in tam glas Istrijana, kadar od svojih prijatlov vesel domú potuje, — vince mu serce jači. Dobro tako! Sliši se, da so Krajnci sopet v Istro prišli in nekoliko vina pokupili.

Iz Ljubljane. Včerajšni list „Laib. Zeit.“ naznanja gotovi prihod Nju Veličanstev v Ljubljano takole: „Po telegrafnem pismu Njih eksc. gospoda ministra notrajnih oprav

---

*) Slavni Oken v svoji naravoslovski knigi „Allgem. Naturgeschichte für alle Stände“ od koprivca piše sledeče: „Navadni koprivec (po nemško Zürgelbaum, po latinskem botaniškem imenu „celtis australis“) zraste 40 do 50 čevljev visok; perje mu je podolgasto-sulične podobe, po robovih ojstro zobato, zgorej graspovo, spodaj kosmato, 3 pavce dolgo, pavec široko; cvetje je zelenkasto-belo; sad njegov je drobnim češnjam podoben, ki so spervega rumene, pozneje pa rudeče, nazadnje černe, okusne, sladke in zdrave; tiči ga radi zobljejo, pa se rabi tudi za kašelj in druge pljučne bolezni; v Afriki delajo iz njih celó vino. Po Dioskoridu je koprivec „lotus“, po Homeru in Teofrastu pa „Zizyphus lotus“. Lesa je černikastega, šibkega, skor tako terdega kot je zelenika; rabi se za vozove, obroče za sode, za pišali in trobíla, za palice itd.; na doljnem Francozkem delajo iz 5 do 6 let starih vej razsohe ali senene vile in pa biče, ktere prodajajo celó v Pariz; iz bolj černikastih korenin pa izdelujejo ročnike za nože. V Aix-u ob Roni stojí koprivec, kterí je že čez 500 let star, in je tak velikan, da preseguje vse mestne hiše. Vred.

do c. k. deželnega poglavarja bojo Nju Veličanstvi cesar in cesarica 17. dan tega mesca popoldne v Ljubljano prišli, 18. in 19. poglavno deželno mesto s Svojo prečastito nazočostjo osrečevali, 20. zjutraj pa naprej proti Terstu se na pot podali". — V poslednjem listu piše „Zgodnja Danica" zastran slovesnega sprejetja Nju Veličanstev sledeče: „Visokočastito škofijstvo naznanuje častitimu duhovstvu, de je zavolj primerniga sprejetja Nj. cesarskiga apostoljskiga veličanstva posebin odbor sostavljen, kteri bo dotične olepšave vredoval. Prednik tega odbora, visokorojeni grof g. And. Hohenwart, bo sam do Kranjske meje proti Istrii popotoval ter se sem ter tje s predniki tistih krajev zavolj slovesnost posvetoval. Prečastitim gg. duhovnam visokočast. škofijstvo to naznanja s pristavkam, de naj tudi oni po svojih okolišinah pripomorejo, zlasti pa tudi, de naj ljudstvo, ko Njih veličanstvo skoz gré, v praznični obleki in s prijaznim pozdravam („Živijo"-klicom) svoje veselje nad to posebno srečo razodeva. Kjer zamore šola vpriča biti, naj bota katehet in učenik pričujoča; duhovstvo pa de naj bo vselej v talarji, kjer Nj. veličanstvu pred očí pride".

Novičar iz raznih krajev.

Železnice koroške, od ktere smo zadnjič povedali, da je po cesarskem sklepu od 24. p. m. dovoljena, bo šla ena iz Beljaka in Celovca v Marburg, druga iz Beljaka na Tiroljsko v okolico briksenško, tretja (stranska) bo šla iz Beljaka na Laško in se v Gorici ali pa v Vidmu sklenila z zgornjo-laško železnico. Železnica belaško-marburška se mora perva začeti delati in v 5 letih mora dodelana biti (pravijo, da iz Celovca v Marburg — kamor je 17 milj dolga pot — se bo že vozilo leta 1859), druga pa, ki se bo sklepala s tiroljsko, mora biti v 10 letih gotova; zastran stranske na Laško morajo deležniki v 2 letih vse obrise predložiti in povedati, kako, mislijo, naj bi šla. Družbi, ktera je dobila dovoljenje to železnico napraviti, so dovoljene posebne polajšave; tako, na priliko, se morajo večidel vse nove železnice tako narejati, da berž ko grobi znesek ene milje na leto 90.000 gold. znaša, se mora drugi kolovoz napraviti, pri koroški železnici pa še le, kadar bojo dohodki ene milje presegli 250.000 fl. grobega doneska. — Res, ena železnica za drugo vstaja v našem cesarstvu; povsod se nahaja dovelj domačih in ptujih špekulantov, kteri prosijo za dovoljenje, da smejo železnice napravljati. Tako je spet po višjem sklepu od 8. p. m. neka družba dovoljenje dobila veliko železnico napraviti, kteri bo ime „juterna železnica cesarja Franc-Jožefa" in bo obsegala sledeče poti: ena bo šla iz Dunaja čez Šoprun (Oedenburg) in Veliko Kanižo v Osék (Esseg), — druga iz Novega Szöny-a čez Belo Stolico (Stuhlweissenburg) v Osék, in če bi te železnice ne zadele Pečuha (Fünfkirchen) se bo napravila stranska železnica v to mesto, — tretja iz Budima (Ofen) in Velike Kaniže do dunajsko-teržaške železnice blizo Pelčan (Pöltschach) na Štajarskem, — četerta pa iz Oséka v Zemún (Semlin). V 10 letih morajo te železnice končane biti; skoz 90 let od 1. januarija 1862 ostanejo, kakor druge železnice, lastnina tistih, ki jih zidajo, po preteklih 90 letih pa padejo v last državi; tarifa vozníne ji je določena. — V našem cesarstvu je sedaj 38 realk (realnih šol), število učnikov znaša 416, učencev pa 7904; — gimnazij (nekdanjih latinskih šol) z 8 razredi je 146, z 6 razredi 37, z 4 razredi pa 68; vseh učencev v gimnazijah je 48.747. — Naj važnejša politična novíca, ktera sedaj po svetu zvonec nosi, je, da se francozka in pa rusovska vlada čedalje bolj edinite, tema nasproti pa stopa angležka vlada z avstrijansko eno pot. Preden se pa more tak, čisto nov obraz političnih razmer za gotovo verjeti, se mora, kar je sedaj le še v besedah časnikarjev, v djanji dotičnih vlad razodeti, in k temu bo menda kmali priložnost, ker pravda: ali je res, da turška vlada po duhu francozke in rusovske vlade terja, da mora avstrijanska armada zapustiti Moldavo in Valahijo, angležke ladije pa černo morje? se mora kmali dognati; poslednje telegrafne naznanila iz Pariza 30. okt. vnovič terdijo, da turška vlada to hoče. Iz Turčije pa se sliši, da vsled ondašnjih homatij hoče sedanje ministerstvo odstopiti.—Veljavni angležki časnik „Times" hudo piše zoper politiko francozko in žuga, da bo Rusija mogla novo vojsko prestati, preden bi imele pogodbe parižkega mirú nespolnjene ostati. Po besedah ravno tega časnika misli rusovska vlada poslati vojnih ladij na černo morje in od turške terjati dovolitev, da smejo tje (?); okolica Napoleonova huska Rusijo zoper Angleže (?). — Na Napolitanskem je vse pri starem; za vojsko se zlo pripravljajo; kupčija zatega voljo hira. — Mesto Kandio je ponočni potres 12. p. m. popolnoma razdjal, 500 merličev so iz razvalin potegnili; tudi Kanea je zlo terpela, pa vendar ni noben človek ob življenje prišel. Po Egiptu so bili to noč hudi potresi, v Kairi se je le malo arabljanskih hiš poderlo, več pa se jih je razpočilo. Kakor v Malti je tudi tukaj mnogo prebivavcov v samih srajcah iz hiš z bežalo. — Po več časnikih je unidan novíca letela, da je v Prosnici na Marskem mnogo prav drobnih ognjenih kamnov izpod neba padlo; ko pa so te kamne natanjčniše preiskavali, kaj so našli? — lansko akacijno seme je bilo, ki ga je kodarkoli močán veter vzdignil in v te kraje zanesel.

Pogovori vredništva.

Neki prijatel nam je na znanje dal, da tù in tam nekteri terdijo, da za vsaki stavek v „Novice" se mora 5 gold. plačati, da se v njih natisne, in da bi „Novice" še veliko več dopisnikov imele, kakor jih že imajo, ako bi ne bilo treba tega davka odrajtovati. — Ako bi nam ne bil zanesljiv gospod tega vediti dal, bi ne verjeli, da kdo more kaj takega misliti. To bi bil pač popolnoma narobe svet! Namesto da bi častiti gosp. dopisniki plačila dobivali, ktere bi jim tudi iz serca radi dajali, ako bi mogoče bilo, nam bojo oni pa še plačevali zato, da se trudijo z dopisovanjem in da imajo še drugih stroškov! Ker nikdo, kdor je le kolčikaj zveden v časnikarskih zadevah, ne more kaj takega misliti ali govoriti, ne moremo te zastavice drugač uganiti, kakor tako, da se naznanila v „Oglasniku" mešajo s spisi v „Novicah". „Oglasnik" in „Novice" pa je dvoje. Kdor hoče v „Oglasniku" kakošno prodajo ali kar koli drugega za svojo stran razglasiti, ta plača natisnino, kakor je po vsem svetu navadno, naj se že kako naznanilo razglasi po novicah ali po bobnu. Za to rabo je „Oglasnik", kterega se zamore vsak poslužiti po svoji volji in za svoj dobiček proti določenemu plačilu; zatega voljo pa tudi vredništvo „Novic" nobene odgovornosti nima za reči, ktere razglaša „Oglasnik". Pa ravno zavolj te odgovornosti nam je tudi ljubo, da nas doleti enkrat priložnost očitno povedati, da v „Oglasniku" je le oznanovavec za oznanjeno svojo reč porok, ne pa vredništvo „Novic", ktero še mnogokrat časa nima razglasov pred natisom brati. — To prosimo, naj si vzamejo v spominek tisti, ki so zavoljo gori omenjenih 5 gold. in pa zastran odgovornosti vredništva v „Oglasniku" dosihmal bili napakmisel. —

Sonet.

Ljubezni bog, Lelj, Erot, al kar dano
Ti je imén — neposajeno dete!
Tak dolgo sluša pevec tvoje svete,
Da mu zasekaš v serce smertno rano.

Kako zdraviti se, ni njemu znano;
Kar vidi veniti vse svoje cvete,
Objemlje ga britkost nevolje klete,
Se smert mirú mu bliža neprestano.

Al tak spolnuješ, krivnik, ti obljube
Za zvesto službo tolikrat mu dane?
Za čast, ki jo je tebi speval vedno?

Pač slep je, kdor se peljati v pogube
Od tebe dá; — ne vé, da take rane
In tolikanj nesreče nisi vredno!

Rodoljub Ledinski.

Odgovorni vrednik: Dr. Janez Bleiweis. — Natiskar in založnik: Jožef Blaznik.